

# Ric'atin açıklaması

---

<"xml encoding="UTF-8?">

Lügatte Ric'at:

Ric'at, lügatte, ölümden sonra tekrar hayata dönmek anlamındadır.

Cevheri ve Firuzabadi diyor ki: "Falanca ric'ate inanıyor" denildiğinde, "onun ölümden sonra dünyaya dönüşü" inandığı kastediliyor.[1]

"Ric'at"e "kerret" de denilmektedir. Ric'at ve kerret eş anlamlıdır. Cevheri der ki: Kerre, "geri dönmek" demektir. "Kerrehu" (onu geri döndürdü) ve "kerre bi nefsihi" (geri döndü) denir; geçişli ve geçişsiz fiil olarak kullanılır.[2]

İmam Ali'den nakledilen bir hadiste ise şöyle geçer: "Ben birden çok dönüş ve devletlerin devletinin sahibiyim." [3] İmam Ali'nin ziyaretinde ise şöyle geçer: "Selam olsun sana ey dönüş ve ric'at sahibi!" [4]

İmamiyye Şia'sına Göre Ric'at:

İmamiyye, Ehlibeyt'ten gelen rivayetlere göre Allah Teala'nın, ölenlerin bir bölümünü, öldükleri surette dünyaya getireceğine, böylece de bir bölümü yücelteceğine, diğer bir bölümü alçaltacağına,

haklıları haksızlara ve mazlumlara zalimlere egemen kılacağına inanmaktadır ve bu, yeryüzünü zulüm ve haksızlıkla dolduktan sonra adalet ve eşitlikle dolduracak olan Âl-i Muhammed'in Mehdi'sinin, zuhurunda olacaktır.

İşte bu nedenle ric'at, Allah Teala'nın, zulüm ve düşmanlıkla dolan yeryüzünde suçluları cezalandırmasıyla ilahi adaletin gereğinin tecelli edeceği mazhar sayılmaktadır.

Dünyaya döndürülecek kişiler, ancak imanda en üstün olanlarla fesatta en aşağı derecede bulunanlardır. Bunlar sonra tekrar ölecekler, kıyamet koptuktan sonra sevaba ulaşacak veya azaba uğrayacaklardır.

Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'in, "Rabb'imiz dediler, bizi iki kere öldürdün ve iki kere dirilttin; artık suçlarımızı da itiraf ettik; (cehennemden) çıkmamıza bir yol var mı?" ayet-i kerimesinde, bu ric'at ettirilenlerden hallerini düzene sokmayanların,

kendilerini ıslah etmek ümidiyle Allah'tan kendilerinin bir kere daha dünyaya döndürölmelerini isteyeceklerini, ama onların bu isteğinin kabul edilmeyeceğini ve onların kalıcı bir azap içinde olacağını bildirmektedir.[5]

## İkinci Bölüm

ric'atin vukusunda imkân ve delilleri

Ric'atin Mümkün Oluşu:

Ric'at, haşr ve cismanî meadın bir çeşididir; ancak ric'at, kıyametten önce dünyada vuku bulacak, vakti ve keyfiyeti belirli bir haşr (ölümden sonra diriliş)dir. Fakat şu var ki,

insanların tümü kıyamet günü hesaba çekilmek, ebedi hayatlarına başlamak için diriltileceklerdir ve kıyamet gününün dehşeti ise ric'atten daha büyük ve daha şaşırtıcı olacaktır.

Ric'at ve mead birbirlerine benzeştikleri için, meadın mümkün oluşuna getirilen deliller, ric'atin mümkün oluşu için de getirilebilir (kıyamette ölümlerin dirilmeleri, nasıl mümkün ise,

kıyametten önce ric'at de mümkündür) ve kıyamet günü yeni bir hayatın mümkün oluşunu itiraf etmek, dünya hayatında da ric'atin mümkün oluşunu itiraf etmeyi gerektirir.

Şüphesiz bütün Müslümanlar kıyamet inancını temel inançlardan saymaktadırlar ve yine hepsi ric'atin mümkün oluşuna yakın etmektedirler.

Seyyid Murtaza diyor ki: İmamîyye'nin ric'at hakkında söylediklerinde, Müslümanlar arasında - hatta Allah'a inanan bütün insanlar arasında bile- hiçbir ihtilaf yoktur; şüphesiz Allah'ın buna gücü yeter; ancak tartışma konusu, ric'atin kesinlikle vuku bulup bulmayacağıdır.

Ölülerin ri'cat edebileceğine ancak tevhidi inancı olmayan muhalefet edebilir. Çünkü Allah Teala varlıkları yok ettikten sonra tekrar var etmeye gücü yeter; Allah'ın buna gücü yettiğine göre onu istediği zaman var etmesi de mümkün olur.[6]

Alûsî diyor ki: Ölümünden sonra dirilişin ve dünyaya dönüşün Allah Teala'nın gücü dahilinde olduğu inkâr edilemez; fakat tartışma konusu ric'atin vuku bulup bulmayacağıdır.[7]

Bütün Müslümanlar Ric'atin mümkün olduğuna inandığı halde niçin ric'atin vuku bulacağında şüphe ediliyor ve bu olmayacak bir şey sanılıyor? Ve niçin Ehlibeyt İmamlarından ric'atin vuku bulacağına dair sahih ve mütevatir hadislerle dayanarak ric'ate inananlar kınanıyorlar?

Şeyh Muhammed Rıza Muzaffer diyor ki:

Ric'ati, olmayacak bir şey sanmamız, dünya yaşayışına alışmamızdan, ric'ati itiraf etmemizi veya inkâr etmemizi gerektirecek sebep ve engellerini tanımamamızdan kaynaklanır.

Ric'ati, olmayacak bir şey sanmak, dünya yaşayışına alışmanın sonucu, "Çürümüş-gitmiş, dağılıp yok olmuş kemikleri kim diriltir" diyenin zannına, sözüne benzer. Halbuki ona "De ki: Onları ilk defa düzüp koşan, meydana getiren diriltir ve O, her çeşit yaratmayı bilendir"[8] cevabı verilmiştir.

Evet, bunun gibi tasdiki, yahut inkârı hususunda bizce aklî bir delil bulunmayan şeylerde, vahy-i ilahi masdarından gelen dinî naslara müracaatımız icap eder.

Kur'an-ı Kerim'de bazı ölülerin dünyaya ric'at ettiği sabittir; İsa'nın (a.s) ölüyü diriltmesi gibi: "Körü ve alacalıyı iyileştiririm; Allah'ın izniyle ölülerini diriltirim." [9] Ve yine, "Allah, bunu böyle öldükten sonra nasıl diriltecek? demişti.

Allah da kendisini yüz sene öldürüp sonra diriltti" buyruğu gibi.[10]

Ayrıca, zalimler işledikleri zulüm ve günahlardan dolayı adaletin uygulanmasını ve hakkın hakimiyetini istemezler. Ric'at ise mazlumun zalimden hakkının almasıyla yeryüzünde ilahi adaletin gerçekleşmesi ve hak üzere olanların batıl üzere olanlara egemenliği içindir. İşte bu nedenle cahiliyet döneminin müstekbirleri,

Resulullah'ın (s.a.a) mucizelerini apaçık görmeleriyle birlikte, kendilerine açık misaller verilmesi ve apaçık deliller getirilmesine rağmen kıyameti ve ölümden sonra dirilişi inkâr ediyorlardı.

Çünkü bu inancı kabul etmek, hak ve adaletin uygulanması için yüce ilâhî divanda hesap vermeyi gerektiriyordu: "O gün, kendi dilleri, elleri ve ayakları, aleyhlerinde yaptıklarına dair şahitlikte bulunacaklardır." [11]

Ric'atin Delilleri:

Hürr-ü Amili ric'atla ilgili kitabında, ric'at inancını onaylayan on iki delil getirmiştir. [12]

İmamiyye'nin ric'at için ikame ettiği en önemli deliller,

muteber kitaplarda Resul-i Ekrem'den (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamlarından rivayet edilen çok sayıda mütevatir hadisler ve ric'atin varlığına icmasıdır; öyle ki, ric'at inancı, bütün meşhur ulema ve yazarların yanında İmamiyye'nin zaruriyatından sayılmıştır.

Nitekim bunu, ric'atin geçmiş ümmetlerde vuku bulduğuna veya gelecekte vuku bulacağına delâlet eden Kur'an-ı Kerim'in açık nasslarıyla veya ayetlerin tefsiriyle ilgili rivayet edilen muteber hadislerle delillendirmişlerdir. Şimdi bu alanda beş delile değineceğiz; ilk önce Kur'an'dan delillerle başlıyoruz:

A- RİC'AT, GEÇMİŞ ÜMMETLERDE VUKU BULMUŞTUR:

Kur'an-ı Kerim, tevil ve yorum kabul etmeyecek açık ve net bir tabirle kesin olarak öldükleri ve dünyadan göçtükleri bilinen geçmiş ümmetlerden bir grubun dünya hayatına döndüklerini bildiriyor.

Eğer geçmişte dünyaya dönmüşse neden gelecekte de dünyaya dönülmesin: "Allah'ın

önceden geçenler hakkındaki kanunu budur. Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın."[13]

Şeyh Saduk kendi senediyle Hasan b. Cehm'den, Me'mun'un, İmam Rıza'ya (s.a.a), "Ey Ebe'l Hasan! Ric'at hakkında görüşünüz nedir?" diye sorduğunda İmamın şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Ric'at haktır; geçmiş ümmetlerde ric'at olmuştur ve Kur'an da bunu bildirmiştir. Resulullah (s.a.a) buyurmuştur ki: Geçmiş ümmetlerde vuku bulan her şeyin tıpkısı bu ümmette de vuku bulacaktır.

Evlatlarımdan olan Mehdi kıyam edince Meryem oğlu İsa yere inecek ve onun arkasında namaza duracaktır. Bilin ki İslâm garip olarak başladı ve garip olarak da dönecektir; ne mutlu gariplere!" Ya Resulullah! Sonra ne olacak? diye sorulduğunda ise o hazret, "Sonra hak, ehline dönecektir", buyurdu."[14]

Aşağıdaki ayetlerde, geçmiş ümmetlerde ölümlerden bir grubunun dünyaya döndüğünü ve ric'atin vuku bulduğunu görmekteyiz:  
İsrailoğulları'ndan Bir Grubun Dirilişi:

Allah Teala buyuruyor ki: "Binlerce oldukları halde, ölüm korkusundan dolayı yurtlarından çıkıp gidenleri görmedin mi? Allah onlara, "ölün!" dedi (ödüler). Sonra onları diriltti. Şüphesiz Allah insanlara karşı lütufkardır. Lakin insanların çoğu şükretmez."[15]

Bu ayet-i kerimenin tefsirindeki bütün rivayetler onların uzun bir süre öldüklerine, sonra Allah'ın onları dirilttiğine, böylece dünyaya dönerek uzun bir süre yaşadıklarına delâlet etmektedir.

Şeyh Saduk der ki: Onların sayısı yetmiş bin hane idi. Her yıl taun hastalığına yakalanıyorlardı. Bu yüzden zenginler maddi imkanları iyi olduğu için diyarlarından çıkıyor, fakirler ise maddi imkanları zayıf olduğu için diyarlarında kalıyordu.

Bu nedenle, göç edenler taun hastalığına daha az yakalanıyor, göç etmeyenler ise bu hastalığın pençesine daha çok düşmekteydiler. Dolayısıyla, diyarlarında kalanlar,

eğer biz de diyarımızdan göç etseydik taun hastalığına yakalanmazdık, diyorlardı; göç edenler ise, eğer diyarımızdan göç etmeseydik biz de taun hastalığına yakalanırdık, diyorlardı.

Nihayet taun hastalığı gelince hep birlikte diyarlarından çıkmaya karar verdiler ve bir denizin sahiline göç ettiler. Yüklerini indirdiklerinde Allah onlara: "Ölün" diye seslendi. Böylece hepsi öldü. Sonuçta yoldan geçen biri onları kenara itti ve orada Allah'ın istediği bir süre kaldılar.

Sonra İsrailoğulları peygamberlerinden Ermiya[16] isminde bir peygamber oradan geçince şöyle dedi: Ey Rabb'im! Eğer dilersen onları diriltirsin; onlar da senin beldelerini bayındırlaştırır, kullarını dünyaya getirir ve sana ibadet edenle birlikte ibadet ederler. Bunun üzerine Allah Teala ona, "Senin için diriltmemi ister misin?" diye vahyetti. Peygamber, "Evet, isterim" cevabını verince Allah Teala onları dirilterek o peygamberle birlikte gönderdi.

Dolayısıyla, onlar öldükten sonra dünyaya döndüler ve sonra da kendi ecelleriyle öldüler.[17]

İşte bu, ölümden sonra dünyaya dönüştür. Hamran b. A'yen, İmam Bâkır'dan (s.a.a) onların hakkında, "Acaba onlar dirildiler ve insanlar onları gördükten sonra yine aynı gün öldüler mi, yoksa dünyaya dönerek evlerinde oturdular, yemek yediler ve kadınlarla evlendiler mi?" diye sordu.

İmam, "Allah onları dünyaya döndürdü; onlar evlerinde oturdular, yemek yediler, kadınlarla evlendiler ve dünyada Allah'ın istediği kadar yaşadılar; daha sonra kendi ecelleriyle öldüler" buyurdu.[18]

Uzeyr b.Ermiya'nın Dirilişi:

Allah Teala buyuruyor ki: "Yahut görmedin mi o kimseyi ki, evlerinin duvarları çatıları üzerine çıkmış (alt üst olmuş) bir kasabaya uğradı; "ölümden sonra Allah bunları nasıl diriltir acaba" dedi.

Bunun üzerine Allah onu öldürüp yüz sene bıraktı; sonra tekrar diriltti. Ne kadar kaldın? dedi. "Bir gün yahut daha az dedi. Allah ona: Hayır, yüz sene kaldın. Yiyeceğine ve içeceğine bak,

henüz bozulmamıştır.

Eşeğine de bak. Seni insanlara ibret kılalım diye (yüz sene ölü tuttuk, sonra tekrar dirilttik). Şimdi sen kemiklere bak, onları nasıl düzenliyor, sonra ona nasıl et giydiriyoruz, dedi. Durum kendisince anlaşılınca: şimdi iyice biliyorum ki, Allah her şeye kadirdir, dedi."[19]

Yıkık bir kasabaya uğrayan bu kişinin kim olduğu konusunda farklı rivayetler ve tefsirler olsa da, onun yüz sene ölü olarak kaldığı ve yüz sene sonra dünyaya dönerek yaşadığı ve sonra da kendi eceliyle öldüğünde ittifak edilmiştir; bu da dünya hayatına bir dönüştür.

Tabersi der ki: Bu yıkık kasabaya uğrayan Uzeyr'dir; Ebu Abdullah İmam Sadık'tan (a.s) nakledilen rivayet de bu doğrultudadır. İmam Bâkır'dan (a.s) nakledilen rivayete göre de bu adam Ermiya'dır.[20]

Âyyaşî, kendi senediyle İbrahim b. Muhammed'den şöyle rivayet eder: İlim ehli bir grup, harici olan İbn-i Kevva'nın Hz. Ali'ye, "Ey müminlerin emiri! Dünya ehli arasında babasından büyük çocuk var mıdır?" diye sorduğunu ve o hazretin şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Evet; onlar Uzeyr'in çocuklarıdır. Uzeyr, tarlasından gelince yıkılmış bir kasabadan geçiyordu, bir eşeği, içinde incir olan bir tulumu ve içinde meyve şırası olan bir de testi vardı;

bu halde yıkılmış kasabadan geçerken (kasabanın halini görünce) "Ölümden sonra Allah bunları nasıl diriltir acaba?!" dedi. Derken Allah Teala onu yüz yıl öldürdü. Sonra çocukları çoğaldı ve nesli arttı. Sonra Allah Teala onu öldürdüğü yerde dirilterek dünyaya döndürdü; işte o çocuklar babalarından büyüktü."[21]

Hz. Musa'nın Kavminden Yetmiş Kişinin Dirilişi

Allah Teala buyuruyor ki:

"Bir zamanlar: Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız, demiştiniz de bakıp durur olduğunuz halde hemen sizi yıldırım çarpmıştı. Sonra ölümünüzün ardından sizi dirilttik ki şükredesiniz."[22]

Bu iki ayet Hz. Musa'nın (a.s) kavminden Allah'la görüşmek için seçilenlerden bahsediyor. Onlar Allah Teala'nın buyruğunu duyunca, "Allah'ı açıkça görmedikçe inanmayız" dediler ve bu zulümlerinden dolayı yıldırım çarptı ve öldüler.

Musa 'nın (a.s), "Ey Rabb'im! İsrailoğulları'na döndüğümde onlara ne diyeyim" diye arzetmesi üzerine Allah Teala onları diriltti. Böylece onlar dünyaya döndüler, yediler, içtiler kadınlarla evlendiler ve çocukları oldu; daha sonra kendi ecelleriyle öldüler.[23]

Bu da İsrailoğulları'ndan yetmiş kişinin ölümünden sonra tekrar dirilişi ve dünyaya dönüşüdür; Allah Teala buyuruyor ki: "Musa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti.

Onları o müthiş deprem yakalayınca Musa dedi ki: Ey Rabb'im! Dileseydin onları da beni de daha önce helak ederdin. İçimizden bir takım beyinsizlerin işlediği (günah) yüzünden hepimizi helak mı edeceksin?"[24]

Hz. İsa'nın (a.s) Ölülerini Diriltişi:

Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın ölülerini dirilttiğiyle ilgili olarak birkaç yerde Hz. İsa'ya hitaben, "Ve ölülerini benim iznimle (hayata) çıkarıyordun."[25] buyuruyor ve başka bir rivayette Hz. İsa'dan naklen, "Allah'ın izniyle ölülerini diriltirim."[26] buyuruyor.

Hz. İsa'nın (a.s) Allah'ın izniyle dirilttiği bazı ölüler dünyaya dönüp bir süre yaşadıktan sonra kendi ecelleriyle ölmüşlerdir.[27]

Ashab-ı Kehf'in Dirilişi:

Ashab-ı Kehf, Allah'a iman etmelerine rağmen putlara tapan, putları çağıran ve kendisine karşı çıkanları öldüren sultanlarının korkusundan imanlarını gizleyen bir gruptur. Sonra onlar toplanarak Allah'a iman ettiklerini bazılarına bildirdiler ve mağaraya sığındılar:

"Onlar mağaralarında üç yüz yıl ve buna ilaveten dokuz yıl kalmışlardır."[28] Sonra Allah onları diriltti de birbirlerini soruşturunsunlar diye dünyaya döndüler; onların kıssası meşhurdur.

Birisi, Allah Teala'nın, "Kendileri uykuda oldukları halde sen onları uyanık sanırdın"[29] buyruğu gereğince, "Ashab-ı Kehf ölü değildi" şeklinde itiraz edecek olursa onlara şu cevabı veririz:

Ayetin Arapça'sında geçen "Rukud" kelimesi ölüm anlamına gelir. Allah Teala buyuruyor ki: "Nihayet Sûr'a üfürülecek. Bir de bakarsın ki onlar kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler.

(işte o zaman) Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahman'ın vahyettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler! derler."[30] Bunun örnekleri çoktur.[31]

Yusuf b. Yahya Mukaddesi-i Şafii, "İkd'ud Durer" adlı kitapta Ashab-ı Kehf kıssasının tefsirinde Sa'lebi'den şöyle rivayet ediyor: Arkadaşlarıyla ahir zamanda Mehdi'nin kıyamına kadar yan üste yatıştılar.

Deniliyor ki: Mehdi onlara selam verecek, sonra Allah onları diriltecektir."[32] Bu da Ashab-ı Kehf'in ahir zamanda ric'atini (dünyaya döneceğini) göstermektedir.

#### İsrailoğulları'ndan Öldürülen Bir Kişinin Dirilişi

Müfessirler şöyle rivayet ederler: İsrailoğulları'ndan biri, zengin bir akrabasının mirasına konmak için onu öldürdü ve onu öldürdüğünü diğerlerinden gizledi. Yahudiler ise onun katilini tanımak istiyorlardı.

İşte bu nedenle Allah Teala öldürülen kişinin dirilerek katilini tanıtması için bir inek kesmelerini ve onun bir parçasıyla ölü cesede vurmalarını emretti.

İsrailoğulları bir süre tartıştıktan sonra ineği kestiler ve onun bir parçasıyla öldürülen kişinin cesedine vurdular. Böylece maktul dirildi, damarlarından kan fışkırdı ve katilini tanıttı.

Allah Teala buyuruyor ki: "Bunun için de: Ona (ölü cesede, kestiğiniz ineğin) bir parçasıyla vurun, demiştik. Böylece, Allah ölüleri diriltir ve size ayetlerini gösterir; belki düşünesiniz."[33]

Hz. İbrahim'in (a.s) Allah'ın İznıyla Kuşları Diriltişi:

Müfessirler şöyle kaydederler: Hz. İbrahim (a.s), yırtıcı hayvanların kokuşmuş bir leşi parçaladıklarını, kara ve deniz hayvanlarının onu yediklerini görünce şöyle dedi: "Ya Rabb'i!

Senin, bu leşi yırtıcı hayvanların,

kuşların ve karada yaşayan hayvanların midesinde topladığını gördüm; onu nasıl dirilteceğini bana göster ki gözlerimle göreyim." Bu husus Allah Teala şöyle beyan ediyor: "İbrahim de bir zaman: Rabb'im!

Ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster! demişti. (Allah); inanmadın mı? dedi, (İbrahim): Hayır (inandım), fakat kalbim kuvvet bulsun diye (görmek istiyorum) dedi. O halde kuşlardan dördünü tut,

onları kendine çek, sonra (kesip) her dağın başına ondan birer parça koy. Sonra onları kendine çağır; koşarak sana gelecekler. Bil ki, Allah daima galip ve hikmet sahibidir, dedi."[34]

Hz. İbrahim (a.s), dört ayrı kuşu (rivayete göre tavus, güvercin, karga ve horozu) tutarak kesti ve bunların tüylerini kanlarına karıştırdı. Onları on parçaya ayırarak her birini bir dağın başına bıraktı.

Sonra gagalarından tutarak onları Allah'ın adıyla çağırdı. Bunun üzerine kuşlar koşarak Hz. İbrahim'e geldiler. Böylece her bir kuşun eti ve kemiği ayrı ayrı toplandı ve Hz. İbrahim'in (a.s) gözleri önünde dirildiler."[35]

Zulkarneyn'in Dirilişi:

Zulkarneyn hususunda ihtilaf edilmiştir. Bir rivayete göre Zulkarneyn Allah tarafından gönderilmiş olan bir peygamberdir ve Allah Teala onun eliyle yeryüzünü fethetmiştir. Mucahid ve Abdullah b. Ömer'den nakledilen rivayet bunu destekliyor. Başka bir rivayete göre ise Zulkarneyn adil bir hükümdardır.

Ebu Tufeyl kendi senediyle Hz. Ali'den (a.s) şöyle rivayet eder: "Zulkarneyn, Allah'ı seven ve Allah'ın da kendisini sevdiği, insanları Allah'a davet eden ve Allah'ın da hayrını dilediği salih bir kuldur.

Kendi kavmini Allah'tan sakınmaya davet etmiş, kavmi de başının bir tarafına vurarak onu

öldürmüştü. Daha sonra Allah onu diriltmiş ve yine insanları Allah'a davet etmiş; ama bu kez de kavmi başının diğer tarafına vurarak onu öldürmüş ve böylece 'Zulkarneyn' olarak adlandırılmıştır." [36]

İmam (a.s) daha sonra, "Sizin aranızda da onun gibi birisi vardır." buyurdu. [37] Bu sözle İmam (a.s) kendisini kastetmektedir. [38]

Ali b. İbrahim'in İmam Cafer Sadık'tan (a.s) naklettiği rivayet şöyledir: Allah, Zulkarneyn'i kendi kavmine gönderdi. Kavmi onun başının sağ tarafına vurunca Allah onu beş yüz sene öldürdü.

Bu süreden sonra tekrar onu kavmine gönderdi. Bu sefer de başının sol tarafına vurdular. Tekrar Allah onu beş yüz sene öldürdü. Sonra Allah onu tekrar kavmine gönderdi ve onu güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar yeryüzünün doğusuna ve batısına hükümdar etti." [39]

3Hz. Eyyub'un Ailesinin Dirilişi:

Allah Teala buyuruyor ki: "... Ona (Eyyub'a) ailesini ve onlarla beraber bir katını daha verdik."

İbn-i Abbas ve İbn-i Mes'ud der ki: Allah Teala, Eyyub'a ailesini ve hayvanlarını geri verdi ve ona onlarla birlikte bir katını da fazladan bağışladı.

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen bu rivayete Hasan, Katade ve Ka'b da değinmiştir. [40]

Bütün bu olaylar, geçmiş ümmetlerde ölümden sonra tekrar dünya hayatına dönüldüğünü göstermektedir. Çeşitli dönemlerde, farklı mekanlarda ve farklı amaçlarla içlerinde peygamberler,

peygamberlerin vasileri ve sıradan halkın bulunduğu bazı kişiler dünyaya dönmüşlerdir. Ve bu da ölümlerin ölümden sonra dünya hayatına dönmelerinin imkansız olmadığını ortaya koymaktadır; bunda hiçbir tartışmaya yer yoktur.

Burada şunu sormamız gerekiyor: Gelecekte ric'ati (ölümden sonra dünyaya dönüşü) engelleyecek sebep nedir? Geçmişte ric'ati gerektiren bazı nedenler vardı; gelecekte ric'ati

gerekli kılacak daha önemli ve aç ı nedenlerin varolacağı söz konusu olamaz mı?!

Oysa ric'at, canilerin ve zalimlerin k irl etti ğ i, tahammül edilmez oranda zulüm ve haksızlıkla doldurdu ğ u yeryüzünde hakk ın uygulanması ve adaletin yerini bulması doğru ltusunda peygamberlerin hedefi

ve elçilerin vaad etti ğ i azab ın gerç ekleş mesidir: "Andolsun Tevrat'tan sonra Zebur'da da: Yeryüzüne muhakkak iyi kullar ım varis olacak (bu yer onların eline geçecek) diye yazmış tık." [41]  
Allah Teala buyuruyor ki: "O halde Allah emrini getirinceye kadar gözetleyin (baş ınıza gelecekleri göreceksiniz)!" [42]

Peygamber efendimizden (s.a.a) rivayet edilen aş ağıdaki hadis de geçmiş ümmetlerde oldu ğ u gibi gelecekte de bir ric'atin gerç ekleş ece ğ ini bildiren delilleri güçlendiriyor:

"Sizden öncekilerin gidişat ını karış -karış, adım-adım izleyeceksiniz; kertenkelenin deli ğ inde de olsanız onu izleyeceksiniz." Dediler ki, "Yahudiler ve Hıristiyanların gidişat ını mı izleyece ğ iz?"  
Peygamber efendimiz, "Ya kimin?" buyurdu." [43]

#### B- RİC'ATle ilgili AYETLER:

"O söz, başlarına geldi ğ i zaman, onlara yerden bir dabbe (canlı) çıkar ır ız; o onlara insanların, ayetlerimize içtenlikle inanmadıklarını söyler. O gün her ümmetten ayetlerimizi yalanlayanlardan bir cemaat haşrederiz.

Onlar (bütün inkarcılar) hep bir araya getirilip tutuklanarak (ilahi huzura) sevk edilirler. Geldikleri zaman (Allah) der: Ayetlerimi anlamadı ğ ınız halde yalanlad ınız mı?

Yoksa ne yapt ınız?... " [44] "...Sûr'a üfürüldü ğ ü gün göklerde ve yerde bulunan kimseler, hep korku içinde kal ır. Yalnız Allah' ın diledikleri (korkmazlar). Hepsi boyun bükerek O'na gelirler." [45]

Bu ayetlerdeki sözlerin akışına bakan ve bunların tefsiriyle ilgili söylenenlere dikkat eden birisi, bu ayetlerin üç önemli olay ın vuku bulacağını bildirdi ğ ini ve bütün bu olayların kıyamette

gerçekleşecek nişaneler olduğunu görür:

1- Dabbet-ul Arz'ın çıkışı: "Onlara yerden bir Dabbe çıkarırız."

2- Özel Haşır: "O gün her ümmetten ayetlerimizi yalanlı ayanlardan bir grup haşrederiz."

3- Diriliş için Sûr'a üfürülüş: "Sûr'a üfürüldüğü gün... Hepsi boyun bükerek O'na gelirler."

Şimdi bu ayetlerin açıkça ric'ata inanışa nasıl delâlet ettiğine değineceğiz:

Bütün müfessirlere göre birinci ayet kıyametten önceki olaylara işaret etmektedir. İbn-i Murdeveyh'nin Ebu Hureyre'den tahriç ettiği rivayet de buna delâlet eder.

Bu rivayette Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kaydedilmiştir: "Kıyametin alametleri Deccal, Dabbet-ul Arz, Ye'cuc ve Me'cuc, duman ve güneşin batıdan doğmasıdır." [46]

Beğavî, Müslim kanalıyla Abdullah b. Amr'dan şöyle rivayet eder: Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: "Kıyametin alametlerinden birincisi güneşin batından doğuşu ve kuşluk vaktinde Dabbet-ul Arz'ın çıkışıdır." [47]

Dabbet-ul Arz Nedir?

Dabbe, lügatte insan ve hayvan gibi yeryüzünde hareket eden her canlıya denir. Allah Teala buyuruyor ki: "Yeryüzünde hiçbir dabbe (canlı) yoktur ki, rızkı Allah'a ait olmasın." [48] Ve yine buyuruyor ki: "Eğer Allah, insanları, yaptıkları (her) haksızlıkla cezalandırırsaydı, yeryüzünde tek dabbe (canlı) bırakmazdı." [49]

Fakat Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetlerinde "Dabbe" tabiri sadece insan için kullanılmıştır. Örneğin: "Allah katında dabbelerin (insanların) en kötüsü, düşünmeyen sağırlar ve dilsizlerdir." [50]

Bazı ayetlerde ise bu tabir diğer canlılar için kullanılmıştır. Örneğin: "Dabbeler (canlılar) ve insanlardan bir çoğu" [51] ve "İnsanlardan ve dabbeler (canlılar)dan." [52]

"Dabbe" tabiri, "yerden bir dabbe..." ayetinde belirsiz olarak kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerim "Dabbe"nin insanlarla konuştuğunu belirtmiştir. Fakat onun diğer sıfat ve özellikleri, keyfiyeti ve çıkış yeri ile ilgili hususları meçhul bırakmıştır ve bunlar ancak gelecekte bilinecektir.

Bu ayetin tefsiriyle ilgili bir çok rivayet vardır. Kur'an-ı Kerim bunlardan hiç birine delâlet etmez. Resulullah'tan (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamlarından nakledilen sahih bir rivayet varsa kabul edilir; aksi durumda onlara itina edilmez. Bu rivayetlerin içeriğini iki noktada özetleyebiliriz:

1- Bu rivayetlerden bir bölümü şöyledir: Dabbe yaşıyor, hiç kimse tarafından tanınmıyor, insan türünden değildir ve korkunç bir şekli vardır. Saçı ve kılı var. Bütün renklerden oluşmuş olup dört ayağı var.

Bulutlara ulaşan uzunca bir boynu var. Doğuda olan batıda olan gibi onu görür, ahir zamanda hacılar Mina'ya çıktığı akşam Sefa dağından ve bir rivayete göre de,

Teşrik günleri[53] Ciyad denilen dağından çıkacaktır. Ona ulaşmak isteyen ulaşamaz, kaçan ondan kurtulamaz, insanlara iman ve küfürden bahseder. Müminin iki kaşının ortasına alamet bırakır ve "mümindir" yazar. Kafirin iki kaşının ortasına alamet bırakır ve "kâfirdir" yazar.

2- İkinci grup rivayetlerde ise şöyle geçer: Dabbet-ul Arz'ın yüzü insan yüzü gibi, gövdesi ise kuş gövdesi gibidir. O, fasih Arapça'yla bağırabildiğince "İnsanlar, ayetlerimize içtenlikle inanmıyorlardı..." (Neml, 82) diye haykırır.

Onun yanında Musa'nın asası ve Süleyman'ın yüzüğü vardır. Bu ikisiyle müminlerle kafirleri birbirinden ayırır. Müminin yüzüne yüzükle bir nokta vurur; böylece müminin yüzünde beyaz bir nokta oluşur ve bu beyaz nokta onun yüzünü tamamen aydınlatacak kadar yayılır.

Asayla kafirin burnunu mühürler; böylece kafirin yüzünde siyah bir nokta oluşur ve o nokta kafirin yüzünü tamamen siyahlaştıracak kadar yayılır.[54]

Bazı rivayetlerde bu ayetteki "Dabbet-ul Arz"dan maksadın Hz. Ali'nin (a.s) olduğu vurgulanmaktadır. Süfyan b. Uyeyne kendi senediyle Cabir b. Yezid-i Cu'fi'den "Dabbet-ul arz"ın İmam Ali'nin (a.s) olduğunu rivayet eder.[55]

Şeyh Kuleyni de kendi senediyle İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) şöyle nakleder: Emirülmüminin (Ali) buyurmuştur ki: "(Düşmana) ard-arda saldıran, devletlerin devletinin sahibi benim. Asa ve kızgın demir sahibi ve insanlarla konuşan Dabbe benim."[56]

Şeyh Ali b. İbrahim kendi senediyle İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle nakletmiştir: "Biri Ammar b. Yasir'e, ey Ammar! Allah'ın Kitabındaki bir ayet huzurumu kaçırdı ve beni şüpheye düşürdü, dedi.

Ammar, hangi ayet? diye sordu. Adam, "O söz, başlarına geldiği zaman, onlara yerden bir Dabbe (canlı) çıkarırız; o onlara insanların, ayetlerimize içtenlikle inanmadıklarını söyler" ayetidir; ayetteki Dabbet-ul arz nedir? dedi.

Ammar, Allah'a andolsun onu sana gösterinceye kadar oturmayacağım, yemeyeceğim ve içmeyeceğim, dedi ve o adamla birlikte Hz. Ali'nin (a.s) evine gitti. O sırada Hz. Ali hurma ve tereyağı yiyordu.

Ammar'ı görünce, buyur, dedi. Ammar da oturarak o hazretle birlikte yemeye başladı. Adam bunu görünce şaşırdı. Ammar kalkınca adam, Süphanellah! Ey Ammar! Sen, onu (dabbeyi) bana gösterinceye kadar yemeyeceğine,

içmeyeceğine ve oturmayaacağına dair yemin etmiştin, dedi. Bunun üzerine Ammar, eğer aklını çalıştırırsan onu sana gösterdim, cevabını verdi."[57]

Yine İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.a), Ali'nin (a.s) mescitte bir miktar kum toplayarak başını onun üzerine bırakıp uyuduğunu görünce eliyle Ali'yi (a.s) hareket ettirerek, "Kalk ey Dabbet-ul Arz" dedi.

Ashaptan bir kişi, 'Ya Resulullah! Birbirimize bu ismi bırakalım mı?' diye sordu. O hazret, 'Hayır! Bu isim Ali'ye hastır. Ali, Allah'ın Kur'an'da, "O söz, başlarına geldiği zaman, onlara yerden bir Dabbe (canlı) çıkarırız..." şeklinde andığı Dabbe'dir' buyurdu.[58]

Esbağ b. Nebate'den şöyle nakledilir: Emirülmüminin Ali'nin huzuruna çıktım. O sırada ekmek, sirke ve zeytin yağı yiyordu. Ben, ey Emirülmüminin! Allah Teala "O söz, başlarına geldiği zaman,

onlara yerden bir Dabbe (canlı) çıkarırız..." buyuruyor; bu ayetteki "Dabbe" nedir? diye sordum.

Hz. Ali, "O, ekmek, sirke ve zeytin yağı yiyen bir canlıdır" cevabını verdi.[59]

Geçen rivayetlerdeki, "Dabbe"nin, kuvvet ve mucizenin göstergesi olan Musa'nın asasına ve ilahi hükümetin göstergesi olan Süleyman'ın yüzüğüne sahip olduğunun vurgulanması,

onun, insanlara ayet ve nişane olacak yüce ilahi güce sahip bir insan olduğunu göstermektedir; ayrıca ayetteki "onlarla konuşur" tabiri de onun bir insan olduğunu onaylamaktadır.

[1] - Sihah, c.3, s.1216. Kamus-ul Muhit, c.3, s.28.

[2] - Sihah, c.2, s.805.

[3] - Kâfi, c.1, s.198/3 "inne-l eimmete hum erkan-ul erz" babı -Dar-ul Kutub-il İslâmiyye-.

[4] - Bihar-ul Envar, c.100, s.349.

[5] - Akaid-ul İmamiyye, -Muzaffer-, s.108. Bi'set müessesesi incelemesi; Mü'min, 11. ayet.

[6] - Resail-u Şeyh Murtaza, c.3, s.135. -Dimeşkiyat- Dar-ul Kur'an-il Kerim-Kum.

[7] - Ruh-ul Meani, c.20, s.27; Dar-ul İhya-it Turas-il Arabi-Beyrut.

[8] - Yâsîn, 78-79.

[9] - Âl-i İmran, 49.

[10] - Akaid-ul İmamiyye, -Muzaffer-, s.111-112. Bi'set müessesesi incelemesi; Bakara, 259. ayet.

[11] - Nur, 24.

[12]- el-İykaz-u min'el Hec'at'i bil Burhan-i ala'r Ric'et adlı kitabının ikinci bölümünde.

[13] - Ahzab, 62.

[14] - Bihar-ul Envar, c.53, s.59/45.

[15] - Bakara, 243.

[16] - Kuleyni'nin "Kafî" adlı kitabındaki rivayette, c.8, s.170/237'de İmam Bâkır'dan ve Suyuti'nin Sudey'den ve onun da Ebu Malik ve diğerlerinden rivayetinde onun isminin "Hizkil" olduğu geçer.

[17] - el-İ'tikadat -Şeyh Saduk-, s.60, "Mu'temer-uz Zikr'el Elfiyye li Şeyh Mufid" basımı; Dürr'ül Mensur -Suyuti-, c.1, s.741-743; Beyrut-Dar'ul Fikr basımı.

[18] - Ayyaşi Tefsiri, c.1, s.130/433, Tahran-Mektebet-ul İlmiyye basımı.

[19] - Bakara, 259.

[20] - Tabersi'nin Mecma-ul Beyan'ı, c.2, s.639, Beyrut-Dar'ul Marifet basımı.

[21] - Ayyaşi Tefsiri, c.1, s.141/468; Tahran-Mektebet'ul İlmiyye basımı.

[22] - Bakara, 55-56.

[23] - el-İ'tikadat -Şeyh Saduk- s.61.

[24] - A'raf, 155.

[25] - Maide, 110.

[26] - Al-i İmran, 49.

[27] - Kafî, c.8, s.237/532; Ayyaşi tefsiri, c.1, s.174/51.

[28] - Kehf, 25.

[29] - Kehf, 18.

[30] - Yasin, 51-52.

[31] - Bkz. El-İ'tikadat -Şeyh Saduk-, s.62.

[32] - İkd'ud Durer, s.192, Kum-Dar'un Nesaih basımı.

[33] - Bakara, 73. Ve bkz. Kısas-ul Enbiya -Sa'lebi-, s.204-207, Beyrut-Mektebet-us Sekafiyye basımı.

[34] - Bakara, 260.

[35] - Bkz. Kummi tefsiri, c.1, s.91; Ayyaşi tefsiri, c.1, s.142/469.

[36] - "Karn", başın üst kısmına veya iki yanlarına dendiği gibi diğer anlamlara da gelir.

[37] - Taberi tefsiri, c.16, s.8, Beyrut-Dar-ul Marifet basımı.

[38] - Tabersi tefsiri, c.6, s.756, Beyrut-Dar-ul Marifet basımı.

[39] - Kummi tefsiri, c.2, s.40.

[40] - Tabersi tefsiri, c.7, s.94; Taberi tefsiri, c.17, s.58; Sa'lebi'nin Kısas-ul Enbiya'sı, s.144. Bu ayet Enbiya suresinin 84. ayetidir.

[41] - Enbiya, 105.

[42] - Tevbe, 24.

[43] - Kenz-ul Ummal –Muttaki Hindi-, c.11, s.133/30923. Bunun bir benzerini de Şeyh Saduk Kemal-ud Din kitabının 576. sayfasında rivayet etmiştir; Kum-Camiat-ul Muderrisin basımı.

[44] - Neml, 82-84.

[45] - Neml, 87.

[46] - Durr-ul Mensur -Siyuti-, c.6, s.380.

[47] - Müsned-u Ahmed, c.2, s.201, Dar-ul Fikr basımı; Nazm-ud Durer -Bukai-, c.5, s.451,  
Dar-ul Kutub-il İlmiyye basımı.

[48] - Hud, 6.

[49] - Nahl, 61,

[50] - Enfal, 22.

[51] - Hacc, 18.

[52] - Fatır, 28.

[53]- Kamerî aylarının her 13, 14 ve 15. geceleri.

[54] - Mecma-ul Beyan tefsiri -Tabersi-, c.7, s.366. Kurtubi tefsiri, c.13, s.237; ed-Durr-ul  
Mensur, c.6, s.378; Ruh-ul Meani tefsiri -Alusi- c.20, s.21; Râzi tefsiri, c.24, s.217; İbn-i Kesir  
tefsiri, c.3, s.387 ve Neml suresi 82. ayet.

[55] - Mizan-ul İ'tidal -Zehebi-, c.1, s.384, Dar-ul Marifet basımı.

[56] - Kâfi, c.1, s.198/3, "Enne-l Eimmete hum Erkan-ul Arz" babı.

[57] - Kummi tefsiri, c.2, s.131 ve Mecma-ul Beyan tefsiri, c.7, s.366.

[58] - Kummi tefsiri, c.2, s.130; el-Burhan tefsiri -Behrani-, c.4, s.228/8043, Bi'sat müessesesi  
incelemesi.

[59] - Te'vil-ul Ayat -Seyyid Şerefuddin-, c.1, s.303/109; er-Ric'at -Esterabadi-, s.166/95, Dar-  
.ul İ'tisam basımı